पञ्चकन्या गाउँपालिका, नुवाकोट
राजश्व सुधार कार्ययोजना
(Revenue Improvement Action Plan)

अन्तिम प्रतिवेदन

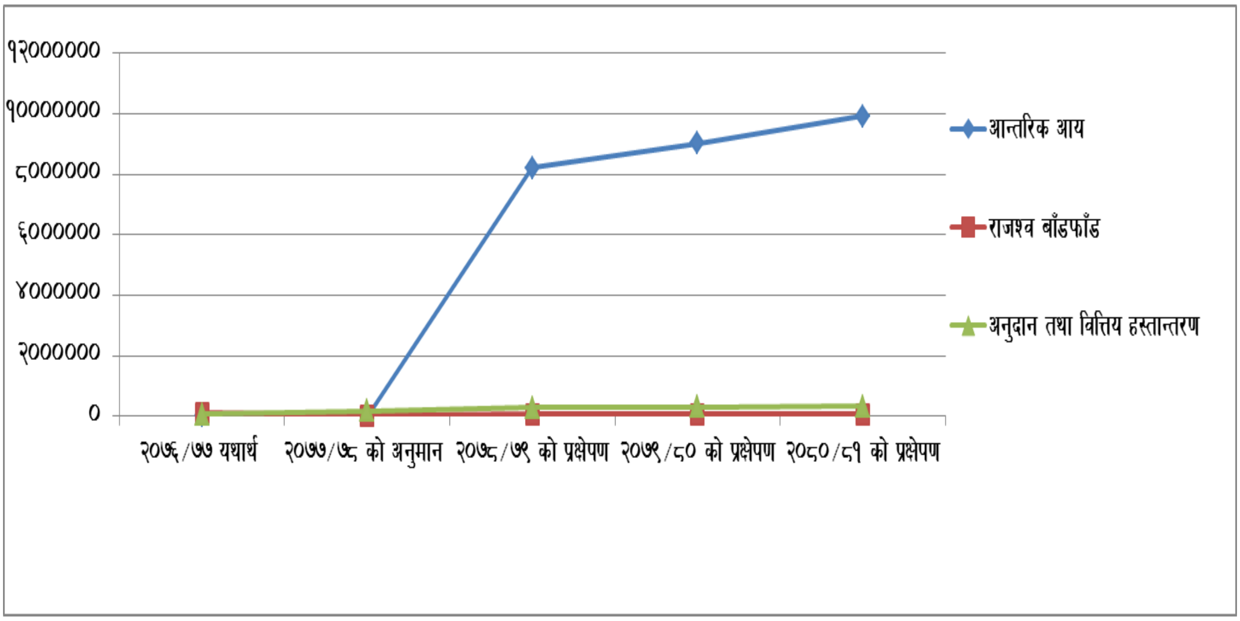

पेस गरिएको निकाय:

प्रदेश शुसासन केन्द्र,
जावलाखेल, ललितपुर

तयार गर्ने:
नीरा कन्सल्टीङ ग्रुप्स प्रा.ली.
पुल्चोक, ललितपुर

आषाढ, २०७८

परिच्छेद-एक: परिचय *१*

१.१ पृष्ठभूमि १

१.२ राजश्व सुधारको औचित्य २

१.३ योजनाले राखेका उद्द्देश्यहरु २

१.४ योजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया २

१.५ योजनाका सिमाहरु २

परिच्छेद-दुई : गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय *४*

२.१ पृष्ठभूमि संक्षिप्त परिचय ४

२.२ मानव संसाधनको अवस्था ५

२.३ भौतिक सम्पत्तिको अवस्था ३

परिच्छेद-तिन: स्थानीय तहको राजश्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता ६

३.१ राजश्व अधिकार सम्बन्धि कानुनी व्यवस्था ६

३.१.१ संवैधानिक व्यवस्था ६

३.१.२ कानुनी व्यवस्था ६

३.२ आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था ११

३.३ आन्तरिक आय संकलनको प्रमुख क्षेत्र र सम्भावना विश्लेषण १२

३.३.१ स्थानीय कर राजश्व १२

३.१.३ कर राजश्व १२

३.१.४ गैर कर राजश्व १५

परिच्छेद-चार : आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था *१८*

४.१ राजश्व परिचालन सम्बन्धी नीति १८

४.२ आय संकलनको संस्थागत क्षमता १८

४.३ आन्तरिक आय परिचालन १८

२.१ आन्तरिक राजश्व संरचनाको अवस्था २१

४.४ राजश्व परिचालनमा रहेका सवालहरु २१

परिच्छेद-पाँच: राजश्व सुधार कार्ययोजना *२१*

५.१ राजश्व सुधार कार्ययोजना २३

४.३ *सम्पत्ति परिचालन* २३

परिच्छेद-छः आगामी तिन बर्षको आय प्रक्षेपण *२६*

६.१ राजश्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजश्व प्रक्षेपण २६

६.२ आगामी तिन आर्थिक बर्षको राजश्व प्रक्षेपण

६.३ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण २६

परिच्छेद-सातः अपेक्षित नतिजा ***३३***

अनुसूचिहरुः

१. बैठक माइन्यूट तथा तस्वीरहरु
२. आर्थिक ऐन
३. तथ्यांक संकलनमा प्रयोग गरिएका सूचना फारामहरु

परिच्छेद-एकः परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान २०७२ ले संघीयता र स्थानीय स्वशासनको भावनालाई मूर्तरुप दिन निर्णय गर्ने अधिकारको निक्षेपण सहित स्थानीय तहलाई वित्तीय, प्रशासनिक र सेवा प्रवाहको अधिकार प्रदान गरेको छ। यस प्रकार स्थानीय तहहरुलाई संघीयताको सिद्धान्त अनुसार कानूनद्धारा नै आन्तरिक स्रोत परिचालनको लागि कर, शुल्क तथा दस्तुरको दर तोक्न सक्ने र सो बमोजिम आन्तरिक आय संकलन गर्न सक्ने अधिकार प्रदान गरेको हुन्छ । कानूनले प्रदान गरेको अधिकार क्षेत्रभित्र रही वित्तिय निक्षेपणको अधिकारलाई सही रुपमा परिचालन गर्न सकेमा स्थानीय तहको सेवा प्रदान गर्ने क्षमता थप सबल र सक्षम हुन सक्दछ ।

नेपालको विद्यमान अवस्थामा कानूनले व्यवस्था गरे अनुसारका विगतका स्थानीय निकायहरुमा निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरुको अनुपस्थितिले गर्दा १४ वर्ष देखि स्थानीय स्वायत्त शासनको अभ्यास पूर्णरुपमा हुन सकिरहेको थिएन । अन्तरिम व्यवस्था अन्तर्गत गाउँपालिकामा कार्यकारी अधिकृत मार्फत र गा.वि.समा गा.वि.स सचिवलाई निर्वाचित संस्थाको समेत जिम्मेवारी दिई कार्य संचालन हुँदै आएको थियो । जसले गर्दा स्थानीय निकायहरुमा निर्वाचित संस्थाबाट आन्तरिक आय परिचालनका सन्दर्भमा हुने नीति निर्माण, कार्यान्वयन तथा अनुगमन जस्ता कृयाकलापहरु हुन सकिरहेको थिएन भने बाह्य स्रोत माथिको निर्भरता क्रमशः बढिरहेको थियो ।

वर्तमान परिवर्तित राजनैतिक घटनाक्रम संगै स्थानीय निकायहरु स्थानीय तहको रुपमा पुर्नसंरचना भए संगै गाउँपालिका तथा गाउँपालिकाको क्षेत्र, अधिकार तथा जिम्वेवारीहरुमा समेत परिवर्तन भएको छ भने सोही अनुरुप स्थानीय तहहरुको निर्वाचन पनि हालै मात्र सम्पन्न भएको छ। नेपालको वर्तमान संविधानले संघीय वित्त व्यवस्थाका मान्यता अनुसार संविधानमै विभिन्न तहका सरकारलाई विभिन्न कर तथा गैर करहरु लगाउने अधिकार दिएको छ ।

आर्थिक तथा प्रशासनिक सक्षमताका आधारमा भंसार महसुल, मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क तथा आयकर लगाउने अधिकार पनि केन्द्रीय सरकारलाई दिएको छ । घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर, सवारी साधन कर, मनोरन्जन कर, विज्ञापन कर र कृषिमा आयकरलगाउने अधिकार प्रदेशको अधिकार क्षेत्रभित्र राखिएको छ भने मालपोत/भूमिकर, सम्पत्ति कर, घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर, सम्पत्ति कर, घर बहाल कर र व्यवसाय करलाई स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र भित्र राखिएको छ। यसैगरी गैर करहरुमा राहादानी शुल्क, भिसा शुल्क, पर्यटन दस्तुर, सेवा शुल्क र दण्ड जरिवाना लगाउने अधिकार केन्द्रीय सरकारलाई, पर्यटन शुल्क, सेवा शुल्क तथा दण्ड जरिवाना लगाउने अधिकार प्रदेश सरकारलाई र सेवा शुल्क, पर्यटन शुल्क तथा दण्ड जरिवाना लगाउने अधिकार स्थानीय सरकारलाई दिइएको छ। प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय सबै तहको सरकारले पाउने व्यवस्था गरिएको छ भने कुनैपनि तहको सरकारले कर लगाउन सक्ने भनेर उल्लेख नभएका विषयमा कर लगाउने व्यवस्था संघिय सरकारले निर्धारण गरे अनुसार हुने व्यवस्था छ।

गाउँपालिकाको विकास निर्माण र सुशासन व्यवस्थापनमा कर्मचारीहरुको प्राथमिक जिम्मेवारी रहनु र गाउँपालिका भित्र क्रियाशील राजनैतिक दल र सामाजिक कार्यकर्ताहरुको परामर्शीय भूमिका मार्फत गाउँपालिकाबाट निर्वाचित प्रतिनिधिहरुवाट नीति निर्माण र शासन व्यवस्थापन हुने क्रमको शुरुवात भएको छ। यस अवस्थामा गाउँपालिकाको वढ्दो खर्च धान्नका लागि र स्थानीय सरकारको सामार्थ्य वृद्धि गर्नका लागि पनि गाउँपालिकाको राजश्व वृद्धि गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ।

यो दस्तावेजमा पञ्चकन्या गाउँपालिकाको राजश्व सुधार कार्य योजना (RAIP) विषयमा भएका अध्ययन तथा छलफलको विस्तृत विवरण तयार गरिएको छ जसले याउँपालिकाको वित्तीय क्षमताको विकास गर्ने एवम् यसलाई सबल बनाउने र राजश्वको सम्भाव्य स्रोतको पूर्ण क्षमतामा उपयोग गर्ने लक्ष्य राखेको छ। यो कार्य पञ्चकन्या गाउँपालिकाको माग वमोजिम प्रदेश शुसासन केन्द्रबाट अगाडि बढाईएको हो । यसबाट प्राप्त निचोड र आएका

सुझाव अनुसार गाउँपालिकाले आफ्नो कार्ययोजना तयार गरी आगामी दिनहरुमा गाउँपालिकाको राजश्व सुधार गर्ने कार्यमा उपयोग गरिनेछ ।

१.२ राजश्व सुधारको औचित्य

स्थानीय सरकारलाई संविधानले दिएको अधिकार प्रयोग गरी अनुसुचि ८ मा रहेका २२ वटा प्रमुख कार्यक्षेत्र भित्रका जिम्मेवारीहरु पुरा गर्नुपर्ने अवस्था छ । यस प्रयोजनका लागि स्थानीय सरकारलाई संघिय तथा प्रदेश सरकारवाट प्राप्त हुने अनुदानका अतिरिक्त स्थानीय सरकारलाई आफ्नै राजस्वका आधारहरु तयार गर्ने अधिकार निहित रहेकोछ, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को परिच्छेद ३ दफा ११ (घ) र अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ को दफा ४ अनुसार स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रमा कर र गैरकर संकलन गर्नसक्ने अधिकार रहेकोछ, तर कर प्रणाली र अधिकार क्षेत्रवारे कम जानकारी, सा-साना व्यवसायहरुमा कर लागू गर्दा हुनसक्ने सम्भावित अलोकप्रियता, स्थानिय सरकारलाई प्राप्त हुन् आएको अनुदान नै खर्च हुन् नसकिरहेको अवस्थामा कर लगाउनु पर्ने आवश्यकता महसुस नहुनु, जस्ता कारणहरुले गर्दा स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्र रहेर स्थानीय तहले अपेक्षित रुपमा राजस्व संकलन गर्न सकिरहेको अवस्था छैन्र यसरी स्थानीय सरकारहरुले वित्तीय संघियताको पूर्ण अभ्यास गर्न नसकेका कारण सार्वजनिक क्षेत्रको बजेट खर्च गर्न पर्याप्त राजस्व जुटाउन नसकिरहेको अवस्था छ, यसर्थ, स्थानीय सरकारहरुलाई आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्र रहेर वैज्ञानिक कर प्रणाली लागू गरि कार्यान्वयन गराई आफ्नै राजस्व आधार तयार गर्न सहयोग पुर्‍याउनु नै प्रस्तुत कार्यक्रमको उद्देश्य रहेको छ ।

१.३ योजनाले राखेका उद्देश्यहरु

- स्थानीय तहलाई संविधानप्रदत्त अधिकार, जिम्मेवारी, राजस्व अधिकार, अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण, सार्वजनिक खर्चका लागि ऋण लिने अधिकार जस्ता अवधारणा र व्यवस्था वारे अनुशिक्षण प्रदान गर्ने ।
- राजस्वको दायराहरु खोजी तथा पहिचान गर्न सहयोग पुर्‍याउने तथा राजस्व प्रक्षेपणका वैज्ञानिक विधिहरु, दर निर्धारण प्रक्रिया र आधारहरु वारे स्थलगत अभ्यास गराई आन्तरिक राजश्वको महत्व महत्व र असुलि सम्बन्धमा ज्ञान प्रदान गर्ने ।
- स्थानीय तहको कम्तिमा आगामी ३ वर्षको राजस्व सुधार कार्य योजना निर्माण गर्ने ।

१.४ योजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया

राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाका लागि निम्न विधि र प्रक्रिया अवलम्वन गरिनेछ, यस प्रयोजनका लागि छनोट भएका २ जना स्रोतव्यक्तिलाई स्थानीय तहका राजस्व परामर्श समिति पदाधिकारी, कर्मचारी लगायत स्थानीय सरोकारवालाहरुसंग स्थलगत रुपमा स्थानीय तहमा परिचालन गरिनेछ ।

- छनोट भएका स्रोत व्यक्ति/विज्ञसंग सुशासन अध्ययन केन्दद्वारा सामान्य कार्यगत मार्गदर्शन प्रदान गर्ने,
- स्थानीय तहका प्रमुख, राजस्व परामर्श समितिका पदाधिकारीहरु र सम्वन्धित शाखाका कर्मचारीहरुलाई राजस्व संकलन, परिचालन तथा सुधार सम्वन्धमा सैद्धान्तिक रुपमा प्रस्टता ल्याउन १ दिने छलफल कार्यक्रम आयोजना गर्ने .
- स्थानीय तहको विगत ३ वर्षको राजस्व परिचालनको अवस्था वारे समिक्षा गरि सवल र कम्जोर पक्षहरुको पहिचान गर्ने,
- स्थानीय तहका प्रमुख करदाताहरुसंग छलफल गर्ने
- राजस्वका सम्भाव्य क्षेत्रहरुको पहिचान र परिचालन विधि वारे
- राजस्व प्रक्षेपण विधिहरु वारे छलफल, अभ्यास र सहमति गर्ने
- राजस्व सुधार कार्ययोजनाको मस्यौंदा तयार गरि कार्यपालिकामा प्रस्तुती र पृष्ठपोषण प्राप्त गर्ने र अन्तिम रुप दिने,

१.५ योजनाका सिमाहरु

गाउँपालिकाको राजश्व सुधार कार्ययोजना क्षेत्र व्यापक रहेको भएता पनि सिमित स्रोत साधन, प्रर्याप्त सूचनाको कमी, सिमित समयका कारण यस अध्ययनका सीमाहरु देहाय अनुसारका रहेका छन् :

- अध्ययन तथा विश्लेषण कार्य प्रमुख रुपमा कार्यालयको अभिलेख, दस्तावेज प्रतिवेदन तथा द्वितिय स्रोतहरुबाट प्राप्त तथ्याङ्क तथा सूचनाहरुको आधारमा तयार गरिएको छ। यसका अतिरिक्त गाउँपालिकाका सम्वन्धित कर्मचारीहरु तथा अन्य सरोकारपक्षसँग भएको छलफलवाट प्राप्त सूचनाहरु समावेश गरिएको छ ।
- गाउँपालिकाको आन्तरिक आय तथा स्रोत परिचालन सम्बन्धी अध्ययनकोलागि उपलब्ध गराईएको फाराम अनुसार प्राप्त तथ्याङ्कहरु गाउँपालिका तथा सम्बन्धित शाखाहरुको अभिलेख तथा राजश्व परामर्श समितिसँग भएको छलफल र स्थलगत अध्ययनवाट संकलन गरिएको छ ।
- गाउँपालिकाबाट प्राप्त सूचनाको आधारमा आयका स्रोत सम्वन्धी तथ्याङ्कहरु संकलन गरिएको छ। तथ्यांक संकलनको लागि घरधुरी सर्भेक्षण गरिएको छैन तथापी पालिका स्तरबाट संकलित व्यवसाय, घरेलु उद्योग, कृषि फार्म जस्ता उद्यमहरुको तथ्यांक भने समावेस गरिएको थियो ।
- स्थानीय तहको निर्वाचन भएको लामो समय सम्म पनि अझै संवैधानिक प्रावधान अनुसारको राजश्व बाँडफाँड सम्वन्धी कानूनहरुमा जटिलता आएको र प्रदेश तथा स्थानीय तहको साझा अधिकारको क्षेत्रमा राजश्व बाँडफाँड सम्वन्धी प्रदेश कानून तर्जुमा भएको छैन । संवैधानिक व्यवस्था अनुरुपका उपरोक्त व्यवस्थाहरु पुर्ण भए पश्चात यस प्रतिवेदनलाई परिमार्जन गर्न आवश्यक देखिन्छ, जुन कार्य यस अध्ययनको कार्यक्षेत्रमा समावेश छैन ।

परिच्छेद-दुई : गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय

२.१ पृष्ठभूमि संक्षिप्त परिचय

नेपालको संविधान २०७२ अनुसार नेपाललाई ७ प्रदेशमा विभाजन गरिएपछि बाग्मती प्रदेशमा रहेको नुवाकोट जिल्लामा १० गाउँपालिका तथा २ नगरपालिका गरी जम्मा १२ स्थानीय तहको व्यवस्था गरिएको छ । जनताको घरदैलोमा सरकारको उपस्थिति गराउने उद्देश्य अनुसार साविकका ५ वटा गाउँ विकास समितिहरु मिलाएर पञ्चकन्या गाउँपालिकाको निर्माण गरिएको छ । यसको कुल क्षेत्रफल ५३.४७ वर्ग किमी रहेको छ र यहाँ जम्मा ३,८४८ घरधुरीहरु रहेका छन् भने जम्मा जनसंख्या १५,९४५ रहेको छ (जनगणना २०६८) । यस गाउँपालिकाको पूर्वमा दुप्चेश्वर र शिवपुरी गा.पा., पश्चिममा सूर्यगढी र लिखु गा.पा., उत्तरमा तादी गा.पा. र दक्षिणमा शिवपुरी र लिखु गा.पा. रहेको छ ।

नयाँ संविधान अनुसार वि. सं. २०७३ चैत २४ गत स्थानीय तह पुर्नसंरचना गरिएको थियो । नयाँ संरचना अनुसार यस पन्चकन्या गाउँपालिकाको गठन गरिएको थियो । यसै गाउँपालिकामा रहेको पञ्चकन्या मन्दिरको नामबाट नै यस गाउँपालिकाको नाम पञ्चकन्या राखिएको हो । साविकको पञ्चकन्या गाविस र यसका आसपासका गाविसहरु कविलास, भद्रुटार, थप्रेक र चौघडा गाविसलाई समायोजन गरेर पञ्चकन्या गाउँपालिकाको निर्माण गरिएको हो ।

नुवाकोट जिल्लाको सदरमुकाम विदुर देखि पञ्चकन्या गाउँपालिका करिब २६ किमीको दुरीमा पर्दछ । विदुरबाट पन्चकन्या सम्म पुग्नको लागि प्रयोग गरिने मुख्य बाटो मध्यपहाडी लोकमार्ग हो । यस गाउँपालिका भित्रको मुख्य बजार केन्द्रहरु घलेभञ्ज्याङ्ग, आप्र, कविलास हुन् । यस गाउँपालिकाको मुख्य सडक छहर, ठाटी भञ्ज्याङ्ग, कविलास हुदै लाकुरी भञ्ज्याङ्ग जोड्ने सडक हो । गाउँपालिकालाई वडाहरुसँग जोडने सडकहरु कच्ची भएकाले वर्षातको मौसममा यातायातका साधनहरु संचालनमा कठिनाई हुने भएता पनि अन्य मौसममा अवस्था सामान्य रहन्छ । यि सडकहरुमा विशेष गरी ढुवानीको साधनहरु संचालनमा रहेका छन् ।

यस गाँउपालिकामा वनजगंल र कृषियोग्य जमिन प्रचुर मात्रामा रहेको छ, । गाउँपालिकाको कुल भू–भागको ७५.३३ प्रतिशत कृषियोग्य जमिन र ५ प्रतिशत भागमा वनजगंल रहेको छ । त्यसपछिको भाग पानी तथा चट्टानको भाग रहेको देखिन्छ । भू–उपयोग सम्बन्धी विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १ : गाँउपालिकाको भु-उपयोग सम्बन्धी विवरण

क्र.स.	भू-उपयोग	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	प्रतिशत
१	वनजगंलले ढाकेको जमिन	३.०७	५.७४
२	कृषियोग्य जमिन	४०.२८	७५.३३
३	पानीको भाग	०.४९	०.९२
४	चट्टानको भाग	०.०४	०.०७
५	अन्य	९.५९	१७.९४
	जम्मा	**५३.४७**	

स्रोत: स्थलरुप नक्सा

जनसंख्या तथा घरपरिवार संख्या

यस गाउँपालिकामा सबैभन्दा धैरै जनसंख्या वडा न. २ मा रहेको छ भने सबैभन्दा कम जनसंख्या वडा नं १ मा रहेको छ। जनघनत्वको आधारमा वडा नं. २ मा सबै भन्दा बढी जनघनत्व रहेको छ भने वडा नं. ५ मा सबै भन्दा कम रहेको छ । यस गाउँपालिकामा पुरुषको तुलनामा महिलाको जनसख्या बढी रहेंको छ । जनसंख्या बारेमा थप जानकारी देहायको तालिकामा रहेको छ ।

तालिका २ : गाउँपालिकाको जनसंख्या तथा घरधुरी सम्बन्धी विवरण

वडा नं.		जनसंख्या	परिवारको	लैङ्गिक अनुपात		

	घरपरिवार संख्या	पुरुष	महिला	जम्मा	औषत आकार	(प्रति १०० महिलामा पुरुष)	वडागत क्षेत्रफल	जनघनत्व(प्रति वर्ग कि.मी.
१	४४९	९१७	१११०	२०२७	४.५	८३	६.२६	३२३.७०
२	१३९०	२००२	२०६१	४०६३	२.९	९७	८.९५	८१८.१९
३	५४४	१३२१	१३५४	२६७५	४.९	९८	८.३१	३२२.०६
४	७६०	१९०२	२०४०	३९४२	५.२	९३	१५.५१	२५४.०९
५	७०५	१५६९	१६६९	३२३८	४.६	९४	१४.४४	२२४.१७
जम्मा	३८४८	७७११	८२३४	१५९४५	४.१	९४	५३.४७	

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना, २०६८

२.२ मानव संसाधनको अवस्था

पञ्चकन्या गाउँपालिकामा कर्मचारीको स्वीकृत दरबन्दीको हाल सम्म स्पष्टता नभइसकेको अवस्था रहेकोले हाल कार्यरत कर्मचारीको दरबन्दीलाई हेर्दा जम्मा १० जनाको दरबन्दी पूर्ति भएको छ । यसरी पद पूर्ति भएका कर्मचारीहरूलाई गाउँपालिकाको विभिन्न भूमिकाहरू जस्तो समान्य तथा कर्मचारी प्रशासन, आर्थिक प्रशासन, राजश्व प्रशासन, भौतिक पूर्वाधार विकास, सामाजिक विकास, आदि पूरा गर्न खटाएको छ ।

तालिका ३ : स्वीकृत पद तथा पदपूर्तिको सारांश

क्र.सं	पद	तह	सेवा समूह	स्वीकृत दरबन्दी	पदपूर्ति	रिक्त
१	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	रा.प.तृतिय	नेपाल प्रशासन	१	१	०
२	अधिकृत	छैटौं	प्र.सा.प्र	२	१	१
३	सहायक	पाँचौ	प्र.सा.प्र	६	३	३
४	सहायक	चौथो	प्र.सा.प्र	३	२	१
५	सव इन्जिनियर	पाँचौ	सिभिल इन्जिनियरिङ्ग	३	१	२
६	अ.सब.इन्जिनियर	चौथो	सिभिल इन्जिनियरिङ्ग	४	२	२
७	खा.पा.स.टे.	चौथो	सिभिल इन्जिनियरिङ्ग	१	०	१
८	अधिकृत	सातौ आठौ	कृषि	१	०	१
९	सहायक	पाँचौ	कृषि	२	०	२
१०	सहायक	चौथो	कृषि	१	०	१
११	प.स्वा.प्रा.(भेट)	पाँचौ	कृषि पशु स्वा.	१	०	१
१२	प.से.प्रा(लापोडेड)	पाँचौ	कृषि पशु	१	०	१
१३	ना.प.स्वा.प्रा.(भेट)	चौथो	कृषि पशु स्वा.	१	०	१
१४	ना.प.स्वा.प्रा.(लापोडेड)	चौथो	कृषि पशु	१	०	१
	जम्मा			२८	१०	१८

स्रोतः पञ्चकन्या गाउँपालिका कार्यालय, २०७८

परिच्छेद-तीन: स्थानीय तहको राजश्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता

३.१ राजश्व अधिकार सम्बन्धि कानुनी व्यवस्था

नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार संचालन ऐन तथा अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐनमा स्थानीय सरकारको राजश्व अधिकार सम्बन्धीका प्रावधानहरू यस शीर्षक अन्तर्गत प्रस्तुत गरिएको छ।

३.१.१ संवैधानिक व्यवस्था

नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूची - ८ (स्थानीय तहको अधिकार सूची) को प्रावधान अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार राजश्व अधिकार प्रदान गरेको छ :

- सम्पत्ति कर
- भूमिकर (मालपोत)
- घर जग्गा बहाल कर
- घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क
- सवारी साधन कर
- सेवा शुल्क, दस्तुर
- पर्यटन शुल्क
- विज्ञापन कर
- व्यवसाय कर
- दण्ड जरिवाना
- मनोरञ्जन कर
- प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी

त्यसै गरी नेपालको संविधान २०७२ मा स्थानीय तहको राजश्व अधिकार सम्बन्धी निम्न धारामा थप प्रावधान देहाय अनुसार रहेको छ :

धारा २२८ : कर लगाउन वा ऋण लिन नपाईने

(१) कानून बमोजिम बाहेक स्थानीय तहमा कुनै पनि किसिमको कर लगाउन, उठाउन र ऋण लगाउन पाईने छैन ।

(२) स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र भित्रको विषयमा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसारपसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश वा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी कानून बनाई कर लगाउन सक्नेछ ।

धारा २३६ : अन्तर प्रदेश व्यापार

संविधानमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि एक प्रदेश वा स्थानीय तहबाट अर्को प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तार वा कुनै प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने बस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तारमा कुनै किसिमको वाधा अवरोध गर्न वा कुनै कर, शुल्क, दस्तुर वा महशुल लगाउन वा त्यस्तो सेवा वा वस्तुको ढुवानी वा विस्तारमा कुनै किसिमको भेदभाव गर्न पाईने छैन ।

३.१.२ कानुनी व्यवस्था

संघीय कानुन **(स्थानीय सरकार संचालन ऐन (स्थाससंऐ), २०७४** को दफा ५४ देखि दफा ६३ सम्म र **अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन (असविव्यऐ), २०७४** अनुसार स्थानीय तहलाई निम्नानुसार आय संकलन गर्ने अधिकार प्रदान गरिएको छ :

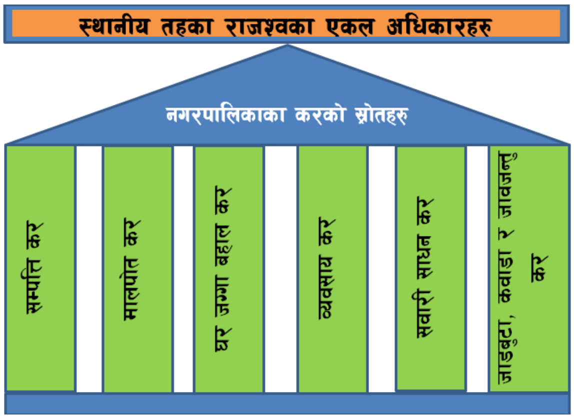

(क) गाँउपालिकाको एकल अधिकार:

अ) कर

- ***<u>सम्पत्ति कर:</u>*** आफ्नो क्षेत्रभित्रको घर तथा घरले ओगटेको जग्गाको क्षेत्रफल र अधिकतम सो क्षेत्रफल बराबरको थप घरजग्गामा (स्थाससंऐ)
- ***<u>भूमिकर (मालपोत):</u>*** सम्पत्ति कर लागेको घरजग्गा वाहेकको अन्य जग्गामा (स्थाससंऐ)
- ***<u>घर जग्गा बहाल कर:</u>*** कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, कारखाना, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिएकोमा (स्थाससंऐ)
- ***<u>व्यवसाय कर:</u>*** व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा (स्थाससंऐ)
- ***<u>सवारी साधन कर:</u>*** टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सामा (असविव्यऐ)
- ***<u>जडिबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर:</u>*** आफ्नो क्षेत्रभित्र ऊन, खोटो, जडीबुटी, बनकस (खर), कवाडी माल, जीवजन्तुको हाड, सीङ, प्वाँख, छालाको ब्यवसायिक उपयोग गरे बापत (स्थाससंऐ)

आ) शुल्क

- <u>बहाल बिटौरी शुल्क:</u> आफुले निर्माण, रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट, बजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत (स्थाससंऐ)
- <u>पार्किङ शुल्क:</u> आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै सवारीलाई पार्किङ्ग सेवा उपलब्ध गराए बापत । (स्थाससंऐ)

इ) सेवा शुल्क

- आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका केवलकार, ट्रेकिङ्ग, कायकिङ्ग, बञ्जी जम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा वा व्यवसायमा । (स्थाससंऐ)
- आफूले निर्माण, संचालन वा व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार वा उपलब्ध गराएको देहायको सेवामा सेवामा (खानेपानी, विजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, फोहरमैला व्यवस्थापन, सरसफाई, ढल निकास, सडक बत्ति, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, ब्यायामशाला, पर्यटकीय स्थल, हाटवजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, धोविघाट, सडक, वसपार्क, पुल आदि) (स्थाससंऐ)
- अचल सम्पत्ति वा अन्य कुनै विषयको मूल्यांकन सेवा शुल्क (स्थाससंऐ)
- सिफारिस सम्बन्धी कुनै सेवा शुल्क (स्थाससंऐ) ।

ई) बिक्री गर्न सक्ने

- आफ्नो क्षेत्रभित्र वाताबरणीय प्रभाव मूल्यांकन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एबम् माटोजन्य वस्तु । (स्थाससंऐ)
- आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेको काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदि । (स्थाससंऐ)

उ) सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त गर्ने

- सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना बनाई गाउँपालिकाबाट स्वीकृत गराउनु पर्ने । (स्थाससंऐ)
- वन पैदावारको बिक्री वापत प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम सम्बन्धित गाउँपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने । (स्थाससंऐ)

ऊ) प्रचलित कानून बमोजिम गर्ने सिफारिस, दर्ता, अनुमति, नवीकरण आदिको शुल्क तथा दस्तुर

- दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (स्थाससंऐ दफा ११ को घ को ७)
    - स्थानीय सहकारी संस्था
    - १०० वाट सम्मको एफएम रेडियो
    - घ वर्गको ठेक्का इजाजत
    - सामुदायिक, संस्थागत, गुठी, सहकारी विद्यालय
    - प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायीक तालिम
    - मातृ भाषामा शिक्षा दिने विद्यालय
    - ट्युसन, कोचिङ्ग
    - औषधि पसल
    - परिवार नियोजन तथा मातृ शिशु कल्याण सम्बन्धी सेवा
    - ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, माटो र स्लेट जस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग
    - स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म
    - स्थानीय तहका पत्र पत्रिका
    - जनरल अस्पताल, नर्सिङ्ग होम, निदान केन्द्र तथा अन्य स्वास्थ्य संस्था, क्लिनिक
    - स्थानीय स्तरका संघ संस्था
    - इन्टरनेट, टेली सेन्टर, केवुल तथा तार विहिन टेलिभिजन
    - लघु घरेलु तथा साना उद्योग (कार्य जिम्मेवारी मापदण्ड, २०७६ मा प्रदेशको अधिकारमा रहेको)
- नक्सा पास दस्तुर (स्थाससंऐ दफा ३३ को ४)
- दण्ड जरिवाना (असविव्यऐ)

(ख) प्रदेश तथा संघीय कानून अनुसार प्राप्त हुने (दफा ११ (४) :

- प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी
- खनिज पदार्थको उत्खनन् रोयल्टी
- सामुदायिक वनको संचालन व्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी
- पानी घट्ट, कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट प्राप्त रोयल्टी
- प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले स्थानीय तहहरूलाई प्रदान गरेको राजश्व अधिकार स्थानीय तहले आर्थिक ऐन मार्फत राजश्वको दर तथा संकलनका अन्य आधारहरूको निर्धारण गरी सङ्कलन गर्नु पर्दछ ।

तालिका ४ : प्राकृतिक श्रोतको रोयल्टी बाँडफाडँ (प्रतिशतमा)

क्र.सं.	श्रोतहरू	संघ	प्रदेश	स्थानीय तह
१	पर्वतारोहण	५०	२५	२५
२	विद्युत	५०	२५	२५
३	बन	५०	२५	२५
४	खानी तथा खनिज	५०	२५	२५
५	पानी तथा अन्य स्रोत	५०	२५	२५

स्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, अनुसूची ४

(ग) राजशव बाँडफाँट (असविव्य, ऐन)

(अ) सवारी साधन करको दर प्रदेशले लगाउने र उठाउने । तर टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र विद्युतिय रिक्सामा सवारी साधन करको दर गाउँपालिकाले लगाउने र उठाउने

(आ) घरजग्गा रजिश्ट्रेशन शुल्कको दर प्रदेशले लगाउने र गाउँपालिकाले उठाउने ।

(इ) मनोरंजन करको दर प्रदेशले लगाउने र गाउँपालिकाले उठाउने

(ई) विज्ञापन करको दर गाउँपालिकाले लगाउने र उठाउने

- (आ), (इ) र (ई) बमोजिमको करवाट उठेको रकममध्ये ६० प्रतिशत रकम गाउँपालिकाको संचित कोषमा जम्मा गरी ४० प्रतिशत रकम मासिक रुपमा प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने ।
- (अ) बमोजिम प्रदेशले लगाएको र उठाएको सवारी साधन कर करबाट उठेको रकम ६० प्रतिशत रकम प्रदेश सरकारलाई र ४० प्रतिशत स्थानीय तहलाई वाँडफाँट गरिने ।

(उ) नेपाल सरकारले संकलन गरको मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तशुल्कबाट संकलन भएको रकमको १५ प्रतिशत स्थानीय विभाज्य कोषमा जम्मा हुने ।

- आयोगले निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम बाँडफाँट हुने
- स्थानीय सञ्चित कोषमा मासिक रुपमा प्राप्त हुने

(ऊ) प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टिको बाँडफाँड आयोगको सिफारिसमा प्राकृतिक श्रोतको उपयोगबाट प्रभावित हुने स्थानीय तहलाई २५ प्रतिशत

- प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टि बार्षिक रुपमा प्राप्त हुने

राजश्व बाँडफाँट अन्तर्गत संघीय सरकारवाट सङ्कलन भएको मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तशुल्क तथा प्राकृतिक स्रोतवाट प्राप्त रोयल्टी रकमको माथि उल्लेख भए बमोजिमको हिस्सा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ। उक्त रकम संघीय सरकारले राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँड हुने व्यवस्था छ ।

१) प्रदेश सरकारबाट गरिने बाँडफाँट

त्यसैगरी प्रदेश सरकारले सङ्कलन गरेको सवारी करवाट प्राप्त रकमको ४० प्रतिशत रकम पनि राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा सम्वन्धित स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ । यसका अतिरिक्त स्थानीय तहवाट संकलन भएको कर तथा शुल्कको ४० प्रतिशत रकम सम्वन्धित प्रदेशलाई पठाउनु पर्ने व्यवस्था छ ।

तालिका ५ : स्थानीय र प्रदेश तह वीचको राजश्व बाँडफाँड

क्र.सं.	करका क्षेत्रहरू	संकलन गर्ने तह	राजश्व बाँडफाँट (प्रतिशतमा)	
			प्रदेश	स्थानीय तह
१	सवारी साधन कर	प्रदेश	६०	४०
२	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क	स्थानीय	४०	६०
३	मनोरञ्जन कर	स्थानीय	४०	६०
४	विज्ञापन कर	स्थानीय	४०	६०

स्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४

२) मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तशुल्क

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ अनुसार मूल्य अभिवृद्धि कर र आन्तरिक उत्पादनबाट उठेको अन्तःशुल्क रकम मध्येबाट उठेको रकमलाई संघीय विभाज्य कोषमा राखी सो रकम मध्ये संघीय सरकारले ७० प्रतिशत, प्रदेशले १५ प्रतिशत र स्थानीय सरकारले १५ प्रतिशत बाडँफाँड गर्ने व्यवस्था रहेको छ ।

तालिका ६ : मूल्य अभिबृद्धि कर, अन्तशुल्कको बाँडफाँड

क्र.सं.	श्रोतहरू	संघ	प्रदेश	स्थानीय तह
१	मूल्य अभिवृद्धि कर (भ्याट)	७०	१५	१५
२	अन्तशुल्क	७०	१५	१५

स्रोत : अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, परिच्छेद ३ (६)

(घ) अनुदान

संघीय तथा प्रदेश सरकारवाट प्रदान गरिने वित्तीय समानिकरण अनुदान राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको प्रतिशतको आधारमा स्थानीय तहहरू बीच बाँडफाँट हुने व्यवस्था छ। त्यसै गरी संघीय तथा प्रदेश सरकारले आयोगले तोकेको आधार बमोजिम सशर्त अनुदान प्रदान गर्ने व्यवस्था छ । समपूरक तथा विशेष अनुदानकोलागि स्थानीय तहहरूवाट प्राप्त हुने प्रस्ताव र अनुदान वितरण कार्यविधिको आधार संघीय तथा प्रदेश सरकारले अनुदान उपलब्ध गराउन सक्ने व्यवस्था रहेको छ।

- ***वित्तीय समानीकरण अनुदान:*** खर्चको आवश्यकता र राजश्वको क्षमताको आधारमा आयोगको सिफारिसमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त
- ***सशर्त अनुदान:*** कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न आयोगले तोकेको आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त
- ***समपूरक अनुदान:*** पूर्वाधार बिकास सम्बन्धि कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न योजनाको कुल लागतको अनुपातका आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त
- ***विशेष अनुदान:*** कुनै खास उद्देश्य र योजनाको लागि संघ र प्रदेशबाट

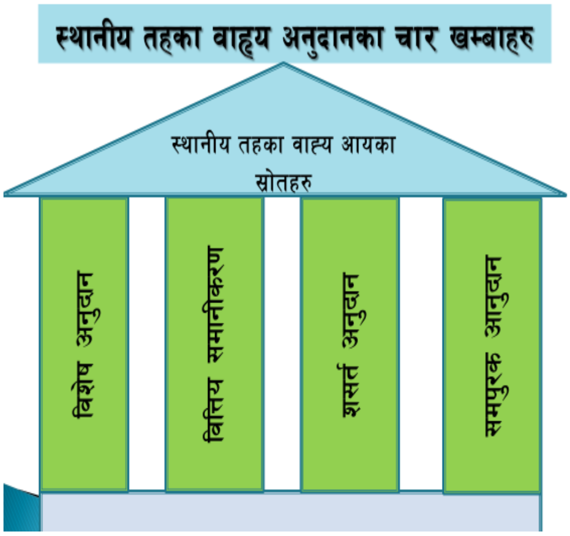

(ङ) वैदेशिक सहायता तथा आन्तरिक ऋण

- नेपाल सरकारको पूर्वस्वीकृति लिएर मात्र वैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन वा बैदेशिक अनुदान वा सहयोगमा योजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न गराउन सक्ने
- नेपाल सरकारको सहमति लिएरमात्र वित्त आयोगले सिफारिस गरेको सिमा भित्र आन्तरिक ऋण लिन सक्ने
- नेपाल सरकारसँग मनासिब कार्यका लागि ऋण लिन सक्ने

उपरोक्त व्यवस्थाहरूले स्थानीय तहलाई प्राप्त हुन सक्ने आयका स्रोतहरूलाई ब्याख्या गरेको छ। स्थानीय तहले कानून बमोजिम वाहेक आफ्नो अधिकार क्षेत्रमा कुनै कर लगाउन, उठाउन र ऋण लिन नपाउने व्यवस्था हुनुका साथै निम्न अनुसारका थप व्यवस्थाहरू रहेका छन्।

- कर लगाउँदा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल असर नहुने गरी लगाउनु पर्ने (असविव्यऐ)
- कर नलाग्ने : कूटनीतिक नियोग, कूटनीतिज्ञ, वैदेशिक ऋण वा सहायताबाट संचालित परियोजनावाट हुने पैठारी, सामुहिक वा संयुक्त आवासको बिक्री नभएको स्टक, सामुहिक आवासको सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्र (स्थाससंऐ)

- सेवा शुल्क असुली कार्य आफै वा व्यवस्थापन करार वा सार्वजनिक निजी साझेदारीवाट गर्न सक्ने (स्थाससंऐ)
- गैर करको दर निर्धारण गर्दा वस्तु वा सेवाको लागत, सञ्चालन र सम्भार खर्चलाई आधार मान्नु पर्ने (असविव्यऐ)
- कर वा गैर कर राजश्वको प्रस्ताव तयार गर्दा वा भैरहेको कर वा गैर कर राजश्वमा परिवर्तन गर्नुपर्दा त्यसको आवश्यकता, औचित्य तथा तथा त्यसबाट पार्ने प्रभाव समेत उल्लेख गर्नु पर्ने (असविव्यऐ)
- राजश्व प्रस्ताव तयार गर्दा त्यस्तै विषयमा नेपाल सरकार, अन्य प्रदेश वा स्थानीय तहले लगाएका कर वा गैर कर र त्यसको दरसँग यथासम्भव तारतम्यता हुने गरी गर्ने (असविव्यऐ) ।

३.२ आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था

गाउँपालिकाको आन्तरिक आय सम्भाव्यता थाहा पाउनको लागि हालको कानुनी प्रावधान अनुसार गाउँपालिकालाई उपलब्ध आय शिर्षकहरुको परिचालन कसरी गरिएको छ भनी जान्नु उपयुक्त हुन आउँछ । गाउँपालिकाले उपरोक्त आय शिर्षकहरु मध्ये कतिवटामा असुली गरिरहेको, कतिवटामा संकलनको निर्णय मात्र गरेको र भएका शिर्षक मध्ये कतिवटामा दर र दायरा वढाउन सकिने र कतिवटा शिर्षक परिचालन गर्न सकिने हो भनी गाउँपालिकाका पदाधिकारीहरुसँगको छलफलबाट यथार्थ अवस्था झल्काउन कोशिस गरिएको छ ।

तालिका ७ : आन्तरिक आय संकलनको विद्यमान अवस्था विवरण

आय शीर्षकहरू	सम्भावना (भएको/नभएको)	बैठकबाट दर निर्धारण (भएको/नभएको)	पालिकाबाट संकलन (भएको/नभएको)
क) कर राजस्व			
सम्पत्तिमा आधारित कर – घर जग्गा तथा मालपोत वा भूमिकर	भएको	भएको	भएको
सम्पत्तिमा आधारित कर – एकीकृत सम्पत्तिकर	भएको	भएको	नभएको
व्यवसाय कर	भएको	भएको	भएको
सवारी दर्ता तथा वार्षिक सवारी कर	नभएको	नभएको	नभएको
पटके सवारीकर	भएको	भएको	नभएको
बिटौरी कर	नभएको	नभएको	नभएको
बहाल कर	भएको	भएको	भएको
विज्ञापन कर	भएको	भएको	नभएको
ब्यवसायिक भिडियो कर	नभएको	नभएको	नभएको
मनोरञ्जन कर	नभएको	नभएको	नभएको
घरजग्गा रजिष्टेशन शुल्क	भएको	भएको	भएको
(ख) गैर कर राजश्व			
सवारी पार्किङ्ग शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
खानेपानी महशुल	नभएको	नभएको	नभएको
विद्युत महसुल	नभएको	नभएको	नभएको
टेलिफोन महसुल	नभएको	नभएको	नभएको
पर्यटन सेवा शुल्क	भएको	भएको	नभएको
फोहरमैला व्यवस्थपन शुल्क	भएको	भएको	नभएको

आय शीर्षकहरू	सम्भावना (भएको/नभएको)	बैठकबाट दर निर्धारण (भएको/नभएको)	पालिकाबाट संकलन (भएको/नभएको)
ढल निकास सेवा शुल्क	भएको	भएको	नभएको
सार्वजनिक शौचालय सेवा शुल्क	भएको	भएको	नभएको
हाटवजार सेवा शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
पशुवधशाला सेवा शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
सार्वजनिक संरचना मर्मत सम्भार शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
सडक बत्ती सेवा शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
अतिथी गृह सेवा शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
अचल सम्पत्ति मूल्यांकन शुल्क	नभएको	नभएको	नभएको
दर्ता तथा नविकरण दस्तुर	भएको	भएको	भएको
नक्सापास दस्तुर	भएको	भएको	भएको
सिफारिस तथा बक्सौनी दस्तुर	नभएको	नभएको	नभएको
नाता प्रमाणित दस्तुर	भएको		
अन्य प्रमाणित दस्तुर	भएको		
लिलाम विक्री	नभएको	नभएको	नभएको
सार्वजनिक निजी साझदारी	नभएको	नभएको	नभएको
अन्य स्रोत परिचालन (नक्सा फाराम)	भएको	भएको	भएको
साँवा, ब्याज, लाभांस र वोनस	नभएको	नभएको	नभएको
भाडा तथा वहाल	भएको	१०%	
मेसिन तथा औजार भाडा	नभएको	नभएको	नभएको
सभाहल भाडा	भएको	भएको	भएको
ताल, पोखरी तथा जग्गा भाडा	नभएको	नभएको	नभएको
दण्ड जरिवाना	नभएको	नभएको	नभएको
धरौटी फिर्ता	भएको		
पेश्की फिर्ता	भएको		

स्रोत : पञ्चकन्या गाउँपालिका २०७८

३.३ आन्तरिक आय संकलनको प्रमुख क्षेत्र र सम्भावना विश्लेषण

३.३.१ स्थानीय कर राजश्व

यस भागमा गाउँपालिकाको आन्तरिक आय संकलनका प्रमुख क्षेत्रहरू परिचालनको विद्यमान अवस्था, सम्भावनाको शीर्षकगत रुपमा विश्लेषण गर्दै प्रभावकारी परिचालनका उपायहरूको खोजी गरिएको छ ।

३.१.३ कर राजश्व

(क) सम्पत्ति कर

विद्यमान अवस्था :

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को संशोधन अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रभित्रको घर र जग्गामा सम्पत्ति कर लगाउन पाउने व्यवस्था गरेको छ । यसरी सम्पत्ति कर लगाउँदा घर र सो घरले चर्चेको जग्गामा

सम्पत्ति कर लगाई बाँकी जग्गा र घर नभएका अन्य जग्गामा भूमीकर (मालपोत) लगाउनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ । "घरले चर्चेको जग्गा" भन्नाले घरले ओगटेको जग्गाको क्षेत्रफल र अधिकतम सो क्षेत्रफल बराबरको थप जग्गासम्म पर्नेछ । घर जग्गामा सम्पत्ति कर लगाउँदा घर जग्गाको मूल्यांकनका आधारहरू देहाय बमोजिम हुनेछन :

(क) घर र घरजग्गाको आकार, प्रकार, बनौट र उपयोगको अवस्था,

(ख) घर र घरजग्गाको चलनचल्तीको मूल्य र घरको ह्रास मूल्य,

(ग) घर र घरजग्गाको व्यापारिक वा आवासीय उपयोगको अवस्था

(घ) सम्पत्ति करको दर निर्धारण गर्दा नागरिकको जीवनस्तर, आर्थिकस्तर र कर तिर्न सक्ने क्षमताका आधारमा गर्नुपर्नेछ ।

यस व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा गाउँपालिकाको क्षेत्रभित्र कुनैपनि व्यक्तिको स्वामित्वमा रहेको सम्पूर्ण घर र जग्गाको एकिकृत रुपमा हिसाब गरी मुल्यांकनका आधारमा सम्पत्ति कर लगाउँदै आएको छ । आर्थिक ऐनमा सम्पत्ति मूल्याङ्कनको दर (आधार) निर्धारण गरेको छ तर करका दरहरू उल्लेख गरिएको छैन । गाउँपालिकाले सम्पत्ति कर सम्बन्धी कार्यविधि तयार पारेर सम्पत्ति कर सम्बन्धी दर निर्धारण गरी घर र घरले चर्चेको जग्गाको मूल्याङ्कन दर र घर तथा संरचना ह्रासकट्टी समेत मूल्याङ्कन दर निर्धारण गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

संभाव्यता :

राजश्व उपशाखामा मार्फत जानकारी अनुसार गत आ.व.मा गाउँपालिकामा सम्पत्ति कर जम्मा गर्न सकिएको छैन । विद्यमान कानूनी व्यवस्था अनुसार घर र घरले चर्चेको जग्गा र अधिकतम सो जग्गा बराबरको थप जग्गामा मात्र सम्पत्ति कर लाग्ने हुँदा सो आधारमा करिब ३९५० घरपरिवारसँग घर तथा अन्य संरचना र जग्गा रहेको अनुमान गरिएको छ । उल्लिखित अनुमानका आधारमा यस अध्ययन प्रयोजनको लागि कूल सम्पत्ति करदाताको संख्या कायम गरी देहाय बमोजिम सम्पत्ति करको कूल संभावना रहेको देखिन्छ ।

तालिका ८ : सम्पत्ति कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

सम्पत्ती मूल्य विवरण	करदाता संख्या (अनुमानित)	औसत करको दर	सम्भाव्य संकलन (रु.)
रु. ५ लाख सम्म	९००	३५	३१५००
रु. ५ लाख १ देखि १० लाख सम्म	८००	५०	४००००
रु. १० लाख १ देखि २० लाख सम्म	७००	८०	५६०००
रु. २० लाख १ हजार देखि ५० लाख सम्म	६००	१५०	९००००
रु. ५० लाख १ देखी १ करोड सम्म	४००	२५०	१०००००
रु. १ करोड १ देखि २ करोड सम्म	३००	४५०	१३५०००
रु. २ करोड १ देखि ५ करोड सम्म	२००	७००	१४००००
रु. ५ करोड भन्दा बढी	५०	१०००	५००००
जम्मा	**३९५०**		**६४२५००**

सुझावहरु

- जग्गालाई मालपोतको न्युनतम दर सँग सामञ्जन्यता हुने गरी मूल्याङन गरी सम्पत्ति करको दरलाई गाउँवासीको कर तिर्न सक्ने क्षमताको आधारमा निर्धारण गर्ने
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ अनुसार सम्पत्ति कर संकलन गरी बाँकी जग्गामा मालपोत संकलन गर्ने गरी कार्यविधि तयार पारी लागु गर्नुपर्ने
- करदाताको पहिचान गरी विवरण अद्यावधिक गर्ने

(ख) मालपोत वा भूमि कर

विद्यमान अवस्था :

यस गाउँपालिकाले २०६८ सालदेखि एकिकृत सम्पत्ति कर लागु गरेको थियो । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा २०७५ सालमा संशोधन हुँदा एकिकृत सम्पत्ति करलाई सम्पत्ति करमा परिणत गरियो तर मालपोत कर असुली गरिएन । अहिले गाउँपालिकाले २०६८ साल भन्दा अगाडिको मालपोतको बक्यौता मात्र संकलन गरिरहेको छ । स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को संशोधनले घर र भौतिक संरचना र चर्चेको दोब्बर सम्मको जग्गामा सम्पत्ति कर तथा बाँकी जग्गामा भुमिकर (मालपोत) लगाउन सक्ने व्यवस्था गरेको छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा २०७५ मा भएको संशोधनपछि सम्पत्ति कर लिइरहेको र मालपोत कर संकलन नगरेको स्थिति छ। साथै गत आ.व. २०७६/७७ मा रु. २९ लाख ०९ हजार रुपैया मालपोतबाट संकलन भएको थियो ।

संभाव्यता :

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा व्यवस्था गरे अनुसार घर तथा संरचनाले चर्चेको भन्दा बाहेकको जग्गामा भूमि कर (मालपोत) करको संभाव्यता अनुमान गरिएको छ। करदाताको जग्गा मात्र भएको र सम्पत्ति कर लगाई बाँकी जग्गामा मालपोत लगाउने प्रावधान अनुसार ८१०० करदाता मालपोत करको दायरामा पनि आउने अनुमान गरिएको छ। खेतीयोग्य जमिन १७६०० रोपनी र कूल भूमिकर योग्य जग्गालाई सडकले छोएको तथा बजार क्षेत्र, आवास क्षेत्र र कृषि क्षेत्र खेत, कृषि क्षेत्र बारी गरी ४ क्षेत्रमा वर्गीकरण गरी जग्गाको मूल्य र उपयोगको आधारमा दर निर्धारण गर्दा भूमिकरको संभावना देहायअनुसार रहेको देखिन्छ।

तालिका ९ : मालपोत कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

जग्गा विवरण	करदाता संख्या (अनुमानित)	क्षेत्रफल रोपनी	करको दर (रु. प्रति रोपनी	सम्भाव्य संकलन रु. हजारमा
सडकले छोएको तथा बजार क्षेत्र	४००	३२००	३०	९६०००
आवास क्षेत्र	३०००	२४०००	२०	४८००००
कृषि क्षेत्र खेत	२२००	१७६००	३०	५२८०००
कृषि क्षेत्र पाखो	२५००	२००००	१५	३०००००
जम्मा	८१००	६४८००	२४	१४०४०००

सुझावहरु

- मालपोतको दर निर्धारण गर्दा जग्गाको क्षेत्रफल र मुल्यांकनको आधारमा गर्ने
- बाटोले छोएको र नछोएको पत्ता लगाउन बाटोको लगत कट्टा गरी भु सूचना प्रणालीमा आवद्ध गर्ने
- मालपोत संकलन कार्यविधि निर्माण गरी लागु गर्नुपर्ने

(ग) घरजग्गा बहाल कर

विद्यमान अवस्थाः

गाउँपालिकाले आर्थिक ऐन २०७७ मा गाउँपालिका क्षेत्रभित्रको कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, जग्गा वा पोखरी पूरै वा आंशिक रुपमा बहालमा दिइएमा बहाल रकममा अनुसूची ३ अनुसार बहाल लगाई असुल उपर गरिनेछ भनी उल्लेख गरिएता पनि आर्थिक ऐनको अनुसूची ३ मा उल्लेख गरिएको भनेता पनि यसको दर अनुसूची १२ मा बहाल करको १० प्रतिशत तोकिएको छ। गत आ.व.२०७६/७७ मा यस शीर्षकवाट ५५ हजार संकलन भएको छ ।

संभावनाः

गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण अनुसार व्यक्तिगत प्रयोजनको लागि भाडामा दिने परिवार ३० र व्यवसायिक प्रयोजनको लागि १० जना रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ। व्यवसायिक प्रयोजनको लागि भाडामा दिंदा बहाल रकमको १० प्रतिशत र व्यक्तिगत प्रयोजनको लागि भाडामा दिंदा ५ प्रतिशत दर कायम गर्दा संकलन हुनसक्ने रकम देहायको तालिकामा दिइएको छ।

तालिका १० : घरबहाल कर सम्बन्धी सम्भाव्यता विश्लेषण

प्रयोजनका आधारमा बहाल लिने करदाता	बहालमा भएको घरजग्गा संख्या	औसत मासिक भाडा रकम	जम्मा वार्षिक भाडा असुली	प्रस्तावित करको दर	घर बहाल कर
	(क)	(ख)	(ग)	(घ)	(ङ)
	अनुमानित	अनुमानित	क x ख x१२	प्रतिशत	ग को १० प्रतिशत
अडिट गर्ने संस्थागत प्रयोजनले व्यवसायीक फर्म, वित्तिय तथा सार्वजनिक संस्थाहरूलाई वहालमा लगाउने (औसत मासिक रु. १५००० भाडा आर्जन गर्ने)	१०	१०,०००	१,२००,०००	१०	१२०,०००
घरयासी प्रयोजनले बहालमा लगाउने (औसत मासिक रु. ६००० भाडा आर्जन गर्ने)	३०	२०००	७२०,०००	५	३६,०००
जम्मा	४०	१२,०००	१,९२०,०००		१५६,०००

सुझावहरु

- घर जग्गा बहाल असुलीको कार्यविधि निर्माण गर्ने
- बहालमा लगाइएको जग्गा तथा घरको लगत संकलन गर्ने
- घरजग्गा बहाल रकम मूल्याङ्कन गर्न घर तथा संरचनाको प्रकार र स्थानको आधारमा प्रति वर्गफिटको दरले बहाल मूल्य निर्धारण गर्ने र सो बमोजिम बहाल रकम निर्धारण गरी कर संकलन गर्ने

३.१.४ गैर कर राजश्व

(ग) नक्सा पास दस्तुर

विद्यमान अवस्था :

स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्र भित्र नयाँ घर तथा भवन निर्माण गर्दा वस्ती विकास तथा भवन निर्माण आधारभूत मापदण्ड २०७२ र स्थानीय सरकारले निर्माण गरेको भवन निर्माण मापदण्ड अनुसार नक्सा पास गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। यो नियम लागु हुनु पूर्व निर्माण भएका भवनको अभिलेखिकरण वापत दस्तुर लिन सक्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। *आर्थिक ऐनको २०७७ दफामा नक्सापास सम्बन्धी शीर्षकमा नक्सापास दस्तुरमा छुट उल्लेख गरेको छ* /

गाउँपालिकामा गाभीन आएका साविकका गा.वि.स.हरूमा निर्माण भएका पक्की घरहरूको घर नक्सा साविक वा हालको गाउँपालिका क्षेत्र भित्र तत्कालीन योजना तथा भवन मापदण्ड २०६०, बस्ती विकास शहरी योजना तथा भवन निमार्ण सम्बन्धी आधारभुत निर्माण मापदण्ड २०७२ अनुसार गाउँपालिकाबाट अनुमती नलिई निर्माण भएका घरहरूको हकमा घर नक्सा नियमित गर्दा हालको नक्सापास अनुसार लाग्ने राजश्वको तेव्बर राजश्व लिई घरहरूको नक्सा नियमित गर्ने व्यवस्था गरिएको छ। गत आ.व.मा घरको नक्सापासबाट रु ६१ हजार रुपैयाँ संकलन भएको थियो। चालु आ.व. मा यसबाट रु ७ लाख ३० हजार रुपैयाँ संकलन हुने अनुमान गरिएको छ।

सम्भावनाः

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा हालका दिनमा आवासीय र व्यापारिक दुवै वर्गका भवन निर्माणमा विस्तारै बढ्दै जाने अनुमान गरिएको छ। आगामी आ.व.मा गाउँपालिका क्षेत्रमा करिब २० वटा भवन निर्माण मापदण्ड २०७२ अनुसार बन्ने, ३० वटा घरको नक्सा नियमित गरिने, ५० वटा घरहरू अभिलेखीकरण गरिने, २०० वटा कच्ची घरहरू निर्माण हुने र २० वटा घरहरूले निर्माण सम्पन्नता लिने अनुमान गर्दा तपशिल बमोजिमको दस्तुर संकलन हुने सम्भावना रहेको छ :

तालिका ११ : नक्सा पास दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण

भवनको किसिम र बनोट	आगामी आ.व.को अनुमान	औषत दस्तुर (रु)	कूल संभाव्य रकम (रु.)
भवन निर्माण मापदण्ड २०७२ अनुसार बनेका घर	२०	१२०००	२४००००
नक्सा नियमित	३०	१००००	३०००००
अभिलेखीकरण पक्की घर	५०	१०००	५००००
अभिलेखीकरण कच्ची घर	२००	५००	१०००००
घर सम्पन्नता प्रमाण पत्र	२०	२०००	४००००
जम्मा	३२०		७३००००

(घ) व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर (दर्ता तथा अनुमति दस्तुर)

विद्यमान अवस्था :

स्थानीय सरकारले एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण व्यवसाय इजाजत पत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधि पसल, प्लटिङ्ग, ढुङ्गा, गिट्टी, वालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्भेक्षण, उत्खनन् तथा उपयोग आदि कार्य गर्नको लागि अनुमति दिन र सो बापत दस्तुर संकलन गर्न सक्ने प्रावधान छ। गाउँपालिकाले ***"घ" वर्गका निर्माण व्यवसायी इजाजतपत्र सम्बन्धी कार्यविधि २०७५*** तथा ***एफएम रेडियो व्यवस्थापन तथा संचालन कार्यविधि, २०७५*** तयार गरी सोही अनुरुप इजाजत पत्र दिने र सो बापत दस्तुर संकलन गरिरहेको भएता पनि सो को व्यवस्था आर्थिक ऐनमा गरेको देखिदैन ।

सम्भावनाः

गाउँपालिका क्षेत्रमा संचालनमा रहेका स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म, "घ" वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, सहकारी, फार्मेसी, निजी विद्यालय, तालिम प्रदायक संस्था, व्यावसायिक फर्म, सहकारी आदि अनुमति प्रमाणपत्र दिई नियमित गर्नुपर्ने तथा नयाँ संचालनमा आउन चाहनेलाई इजाजत दिने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। यस अध्ययनको क्रममा गरिएको छलफलमा हाल ५८ वटा उल्लिखित व्यवसायिक फर्महरू रहेको अनुमान गरिएको छ। त्यस्ता संस्थाहरूलाई दर्ता तथा अनुमति प्रदान गर्दा व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर संकलनको संभावना देहाय अनुसार रहेको देखिन्छ।

तालिका १२ : व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण

क्र.सं.	व्यवसायको प्रकार	संख्या	औसत दर	कूल संभावना रकम (रु.)
१	घ वर्गका निर्माण व्यवसाय नविकरण	२५	६०००	१५००००
२	नया दर्ता	५	२५०००	१२५०००
३	फार्मेसी, निजी विद्यालय, तालिम प्रदायक संस्था	५	१०००	५०००
४	स्थानीय व्यवसायिक फर्म	७	३५००	२४५००

क्र.सं.	व्यवसायको प्रकार	संख्या	औषत दर	कूल संभावना रकम (रु.)
५	सहकारी	३६	१०००	३६०००
जम्मा				२४०,५००

सुझावहरु

- यसमा एफएम, रेडियो, विद्यालय स्थापना, व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युशन, कोचिङ, औषधी पसल, प्लटिङ, ढुँगा गिट्टी सर्वक्षण, उत्खनन्, उपयोग गरे वापतको अनुमति दिन र दस्तुर संकलन गर्न सक्ने ।
- आर्थिक ऐनमै दर्ता अनुमति दस्तुर दर निर्धारण गरी संकलन गर्ने
- अनुमति नलिई सञ्चालन गरेमा दण्ड जरिवानाको व्यवस्था गर्ने
- डकर्मी, सिकर्मी, कालिगड, मिस्त्री, इलेक्ट्रिशियन सीपमुक्त पेशाका लाइसेन्स प्रणाली लागू गरी लाइसेन्स प्राप्त व्यक्तिले मात्र कार्य गर्न पाउने भएमा योगको गुणस्तर बढाउने र यसबाट पटके दस्तुर बढ्ने

(छ) सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर

विद्यमान अवस्थाः

गाउँपालिकाले विभिन्न किसिमका सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरको दर आर्थिक ऐन मार्फत निर्धारण गरी कार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडावाट संकलन गरी आएको छ। आ.व. २०७६/०७७ मा सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरबाट रु १३ लाख ३३ हजार रकम संकलन भएको थियो । शीर्षकगत रुपमा भन्दा गत वर्ष सिफारिस वापत ६ लाख ७८ हजार, नाता प्रमाणित दस्तुरबाट १ लाख २७ हजार र अन्य दस्तुरबाट ५ लाख २८ हजार रकम संकलन भएको थियो ।

सम्भावनाः

गाउँकार्यपालिका कार्यालय र वडा कार्यलयहरूबाट वार्षिक रुपमा हुने सिफारिस घटना दर्ता दस्तुर, नाता प्रमाणित दस्तुर, र अन्य दस्तुर गरी जम्मा ११,७५० वटा सिफारिस हुने अनुमान गरिएको छ । शीर्षकगत रुपमा भन्दा सिफारिस वापत ५० लाख, व्यक्तिगत घटना दस्तुरबाट १ लाख, नाता प्रमाणित दस्तुर ५ लाख र अन्य दस्तुरबाट १ लाख २५ हजार रकम संकलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ। सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर मध्ये सिफारिस दस्तुर, व्यक्तिगत घटना विलम्ब दस्तुर, नाता प्रमाणित दस्तुर र अन्य दस्तुर गरी जम्मा ५७ लाख २५ हजार संकलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ ।

तालिका १३ : सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरको सम्भाव्यता विश्लेषण

क्र.सं.	सिफारिश प्रमाणीकरणको विवरण	आगामी आ.व.को अनुमान	औषत दर (रु. प्रति शिफारिस)	कूल संभावना रकम (रु.)
१	सिफारिश दस्तुर	१००००	२००	२०००००
२	घटना दर्ता दस्तुर	५००	२००	१०००००
३	नाता प्रमाणित दस्तुर	१०००	२००	२०००००
४	अन्य दस्तुर	२५०	५००	१२५०००
	जम्मा	११७५०		

परिच्छेद-चार : आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था

४.१ राजश्व परिचालन सम्बन्धी नीति

क. राजश्व दायराको अंग पत्ता लगाई कानुन अनुसार कर निधारण गरि लागु गर्ने ।
ख. राजश्वको वर्तमान अवस्थालाई सुधार गरि आवश्यक कानुन तर्जमा गरि कार्यान्वय गर्ने ।
ग. राजश्व क्षेत्र विस्तार र दर न्युन गरि राजश्व उठाउन जनशिक्त व्यवस्थापन गर्दै लैजाने ।
घ. राजश्व सुधार कायर्त्ययोजना बनाई लागु गर्ने ।

४.२ आय संकलनको संस्थागत क्षमता

गाउँपालिकामा राजश्व शाखाको व्यवस्था गरिएको छैन् । लेखा शाखाबाटै राजश्वका सम्पूर्ण कार्यहरु भैरहेको छ । राजश्व संकलनलाई बढी भन्दा बढी प्रभावकारी बनाउन छुट्टै राजश्व शाखाको व्यवस्था गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।

४.३ आन्तरिक आय परिचालन

गाउँपालिकाको विगत तीन आर्थिक बर्षको यथार्थ आय, चालु आ.व. २०७७/७८ को संशोधित अनुमान र चैत्र मसान्तसम्मको संकलित आयलाई तुलनात्मक रुपमा तलको तालिकामा देखाईएको छ । गत ३ आ.व.को यथार्थ आयको आधारमा वृद्धि दर पत्ता लगाइएको छ ।

तालिका १४ : तिन आ.व.को यथार्थ र चालु आ.व.को अनुमान र प्राप्ति (रु.०००)

क.सं	विवरण	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	वृद्धि दर	२०७७/७८	
		यथार्थ	यथार्थ	यथार्थ		अनुमान	असार मसान्तसम्म को यथार्थ
क)	**आन्तरिक आय**	**३,५७९**	**५,५४७**	**६,१९९**	३२	**४,०४४**	**९८५६.५३**
१	**कर**	**२,२५६**	**३,२८२**	**३,७८५**	३०	**२,६३१**	**५४२२.३१**
११३१३	सम्पत्ति कर	-	-	-	०	-	९०
११३१४	भूमी कर (मालपोत)	१,८११	२,३७८	२,९०९	२७	१,८७६	५३१२
११३२१	घर बहाल कर	२०	६८	५५	६६		२०.३१
११४५१	सवारी साधन कर	-	-	-	०	-	-
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	-	-	-	०	-	-
११४७०	विज्ञापन कर	-	-	-	०	-	-
११६३२	जडिबुटी तथा कवाडी कर	-	-	-	०	-	-
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	-	-	-	०	-	-
११४७१	अन्य मनोरञ्जन कर	-	-	-	०	-	-
११६९१	अन्य कर	-	-	-	०	-	-
१४६११	व्यवसाय कर	४२५	८३६	८२१	३९	७३५	-
२	**गैर कर**	**१,३२३**	**२,२६५**	**२,४१४**	३५	**१,४१३**	**४४३४.२२**
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	-	-	-	०	-	-

क.सं	विवरण	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	वृद्धि दर	२०७७/७८	
		यथार्थ	यथार्थ	यथार्थ		अनुमान	असार मसान्तसम्म को यथार्थ
१४१५१	सरकारी सम्पत्तीको बहालबाट प्राप्त आय	-	-	-	०	-	-
१४२१२	सरकारी सम्पत्ती बिक्रिबाट प्राप्त रकम	-	-	-	०	-	-
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	२६०	०	०	०	०	-
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	३५५	४८५	४७२	१५	४५५	-
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा बिक्री	-	-	-	०	४३५२	-
	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क	-	-	-	०	-	-
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	-	-	-	०	-	-
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	-	-	-	०	-	-
१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	-	-	-	०	-	२००
	(सम्पत्ती मूल्याङ्कन सेवा शुल्क आदि)	-	-	-	०	-	-
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	-	-	-	०	-	-
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	२५	४५	६१	५६	३७	३७.०७
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	२८६	६६८	६७८	५४	८५५	८५४.३२
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	-	-	-	०	-	५००
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	५५	११७	१२७	५२	९०	-
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)	१२५	५२५	५२८	१०६	४४८	-
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	-	-	-	०	-	-
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	-	-	-	०	-	-
१४५२९	अन्य राजस्व	२१७	४२५	५४८	५९	१०८	२८४२.८३
ख.	**राजस्व बाँडफाँट**	**११५,१११**	**७३,२००**	**८३,३४८**	**-१५**	**१७,६५५**	**०**
ख.१	**नेपाल सरकार**	**११५,१११**	**६२,१००**	**७४,६००**	**-१९**	**७,७५५**	४३७९०.७८
१४४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	११५,१११	६२,१००	७४,६००	१३८	७,७५५	४३७९०.७८
१४४२१	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क	-	-	-	-	-	-
१४१५३	बाँडफाँड भई प्राप्त वन रोयल्टी	-	-	-	०	-	-
११४७२	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	-	-	-	०	-	-

क.सं	विवरण	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	वृद्धि दर	२०७७/७८	
		यथार्थ	यथार्थ	यथार्थ		अनुमान	असार मसान्तसम्मको यथार्थ
ख.२	***प्रदेश सरकार***	०	११,१००	८,७४८	०	९,९००	१२०१७.०८
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	–	११,१००	८,७४८	०	९,९००	०
११४५६	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	–	–	–	०	–	१२०१७.०८
११४७१	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	–	–	–	०	–	–
११४७२	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	–	–	–	०	–	–
ग.	**अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण**	९१,९५०	१११,४५७	१५४,१५८	२९	१६३,९००	०
ग.१	***नेपाल सरकार***	९१,९५०	१०५,४५७	१३४,३५८	२१	१३३,९७२	३१८५०९.०३
१३३११	समानीकरण अनुदान	१८,८२३	८,९३७	१०६,९२९	११३८	१११,२७७	८७४५५.८६
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	७३,१२७	९६,५२०	३,९२९	-७७	८,६९५	१७९८६५.६७
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	–	–
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	–		–	०	–	१७४९९.५
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	–	–	११,५००	०	१४,०००	–
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	–	–	–	–	–	३३६८८
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	–	–	१२,०००	०	–	–
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (सामाजिक सुरक्षा समेत)	–	–	–	०	–	–
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	–	–
ग.२	**प्रदेश सरकार**	०	६,०००	१९,८००	०	२९,९२८	०
१३३११	समानीकरण अनुदान	–	–	–	०	–	–
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	–	–	–	०	–	–
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	–	–
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	–	–	–	०	–	–
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	–	–
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	–	६,०००	१९,८००	०	२९,९२८	–
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	–	–
१३३१८	अन्य अनुदान चालु	–	–	–	०	–	–
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	–	–	–	०	–	–
ग.३	**अन्य आन्तरिक अनुदान**	०	०	०	०	०	४८२११.०५

क.सं		२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	वृद्धि दर	२०७७/७८	
	विवरण	यथार्थ	यथार्थ	यथार्थ		अनुमान	असार मसान्तसम्म को यथार्थ
१३४१ १	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	-	-	-	०	-	-
१३४१ २	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	-	-	-	०	-	-
३२१२१	नगद						२२११.०५
३२१२२	बैंक मौज्दात						४६०००
	कूल जम्मा	२१०,६४०	१९०,२०४	२४३,७०५	८		४३२३८४.०३

४.४ आन्तरिक राजश्व संरचनाको अवस्था

गाउँपालिकाको विगत ३ आ.व.को यथार्थ आन्तरिक आयको स्रोत अनुसारको संरचना तथा तिनको कूल आन्तरिक आयमा रहेको योगदान तलको तालिकामा देखाइएको छ।

तालिका १५ : कुल राजश्वमा शीर्षकगत योगदान (रु. हजारमा)

आय शिर्षक	२०७४-७५ को यर्थाथ आय	२०७५-७६ को यर्थाथ आय	२०७६-७७ को यर्थाथ आय	वृद्धि दर	आ.व. २०७७२०७८
आन्तरिक आय (बैंक मौज्दात समेत)	३,५७९	५,५४७	६,१९९	३२	**५८०६७.५८**
राजश्व बाँडफाडँ	११५,१११	७३,२००	८३,३४८	१५	४३७९०.७८
अनुदान	९१,९५०	१११,४५७	१५४,१५८	२९	३१८५०९.०३
कुल आय	२१०,६४०	१९०,२०४	२४३,७०५	८	४३२३८५.०३

४.५ राजश्व परिचालनमा रहेका सवालहरु

पञ्चकन्या गाउँपालिका नुवाकोट जिल्लामा रहेको गाउँपालिका भएता पनि सबै प्रकारका प्रणालीको व्यवस्थापन गर्न सहज र पहुँच भएतापनि राजश्व परिचालनमा यस गाउँपालिकाको आफ्नै किसिमका सवाल र समस्याहरु रहेका छन्। राजश्व परिचालनमा देखिएका मूल सवालहरुलाई यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ।

(१) तथ्यांक प्रणाली व्यवस्थीत गर्न नसक्नु : यस गाउँपालिकामा नविन प्रविधिको प्रयोग गरेर हाल सम्म गाउँ वस्तुस्थिति विवरण तयार गरिएको छैन। गाउँ वस्तुस्थिति विवरणको अभावमा गाउँपालिकाको वास्तविक अवस्था चित्रण गर्न नसकिने भएकोले गाउँ वस्तुस्थिति विवरण व्यवस्थीत गर्नु पर्ने देखिन्छ।

(२) करयोग्य क्षेत्र र करदाताको स्पष्ट विवरण नहुनु : गाउँपालिकामा भएका करदाताको खण्डिकृत तथ्यांक राखिएको छैन। गाउँपालिकाको गाउँ वस्तुस्थिति विवरण तयार गरी करदाताहरुको खण्डिकृत तथ्यांक राख्ने र सोको आधारमा करको दायार फराकिलो पार्नुपर्ने अर्को थप सवालको रुपमा रहेको छ।

(३) कर संकलन प्रविधिको प्रयोग : कर संकलनको लागि सफट्वेयर प्रणाली स्थापना गरिएको छ। सफट्वेयर प्रणालीमा वडा स्तरका करदाताहरुको विवरण राख्ने र वडा स्तरबाटै कर संकलन गर्ने अभ्यासलाई थप शसक्त पार्नुपर्ने देखिन्छ।

(४) करदाता शिक्षा र सुनुवाई प्रणाली: करदाता शिक्षालाई थप प्रभावकारी बनाउन, एसएमएस र हेल्प डेस्कलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्ने देखिन्छ ।

(५) राजश्वका नयाँ क्षेत्रको पहिचान: राजश्व अभिबृद्धि गर्ने नयाँ क्षेत्रहरु जस्तै, पर्यटन, फोहर मैला प्रसोधन, सम्पत्ति कर आदी हुन सक्छन् ।

परिच्छेद-पाँचः राजश्व सुधार कार्ययोजना

५.१ राजश्व सुधार कार्ययोजना

गाउँपालिकाको राजस्व संकलन सम्बन्धि कानुनी अधिकार, अन्य गाउँपालिकामा गरिएको अधिकारको अभ्यास, एक प्रभावकारी स्थानीय सरकारको रुपमा गाउँपालिकाले गनुपर्ने कार्यहरु लगायत समग्र अवस्था लाई मध्यनजर गर्दै पञ्चकन्या गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्य योजनालाई देहाय अनुसार क्षेत्रगत रुपमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

समन्वय तथा संगठन विकास

सुधारको लागि गनुपर्ने कार्यहरु	उद्देश्य तथा लक्ष्य	समयावधि	जिम्मेवारी
१. थप जनशक्ति पुर्ति गर्नु पर्ने	यथेष्ठ कर्मचारीको व्यवस्था भएको हुने	१ वर्ष भित्र	१. गाउँकार्यपालिका २. प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
२. कर्मचारीलाई भ्रमणको व्यवस्था	कर्मचारी उत्साहित भएको हुने	३ महिना भित्र	१. प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
३. कम्प्युटर तालिम लगायत सेवाकालीन तालिमको व्यवस्था	कर्मचारीको क्षमता वृद्धि भएको हुने	६ महिना भित्र	””
४. Right man in the Right Placeको व्यवस्था	कर प्रशासन सुदृढ भएको हुने	तुरुन्तै	””
५. सेवाग्राही प्रतिक्षालयको व्यवस्था	करदाता प्रोत्साहित भएको हुने	””	१. गाउँकार्यपालिका २. प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
६. Digital Display को व्यवस्था	””	आवश्यकता अनुसार	””
७. उ.वा. संघ, तथा नागरिक समाज सँग समन्वय गर्नु पर्ने	उपयुक्त समन्वय भएको हुने	६ महिना भित्र	१. प्रमुख/उपप्रमुख २. प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
८. अनुगमन प्रणाली लाई प्रभावकारी वनाउने	पारदर्शिता तथा जवाफदेहितामा प्रगति भएको हुने	आवश्यकता अनुसार	१. प्रमुख/उपप्रमुख २. प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

सम्पत्ति परिचालन

सुधारको लागि गनुपर्ने कार्यहरु	उद्देश्य तथा लक्ष्य	समयावधि	जिम्मेवारी
१. गाउँपालिका तथा अन्य सरकारी स्वामित्वमा रहेको गा.पा.अन्तगर्तको जग्गाको लगत विवरण तयार गरी अद्यावधिक गर्ने	सम्पत्तिको लगत अद्यावधिक भएको हुने	आगामी आ.व.बाट शुरु	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

सुधारको लागि गनुपर्ने कार्यहरु	उद्देश्य तथा लक्ष्य	समयावधि	जिम्मेवारी
२. गाउँपालिकाको स्वामित्व र हकभोगमा रहेको जग्गा आयमूलक कार्यमा प्रयोग गर्ने (हाट बजार, बजार, पार्क, पोखरी, वनभोजस्थल आदी)	सम्पत्तिको उचित सदुपयोग भै रावस्व वृद्धि भएको हुने	,,	१. अध्यक्ष /उपाध्यक्ष २. प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
३. गाउँपालिकाले निर्माण गरेको, हस्तान्तरण भई आएको तथा हकभोगको भवन तथा संरचनाको लगत विवरण तयार गर्ने, मर्मतसंभार गरी भाडामा लगाउने	सम्पत्तिको उचित सदुपयोग भै रावस्व वृद्धि भएको हुने	,,	१. प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
४. भौतिक संरचना तथा आयोजना निर्माण गर्दा भाडा तथा शुल्क लाग्ने जस्ता भवन तथा संरचना निर्माण गरी भाडामा लगाउने	सम्पत्तिको उचित सदुपयोग भै रावस्व वृद्धि भएको हुने	,,	१. प्रमुख/उपप्रमुख २. प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

आयको लगत अभिलेख

सुधारको लागि गनुपर्ने कार्यहरु	उद्देश्य तथा लक्ष्य	समयावधि	जिम्मेवारी
१. करदाताहरुको एकिकृत लगत अभिलेख संकलन गरी कम्प्युटर प्रणालीमा आधारित डाटावेश तयार गर्ने	लगत अद्यावधिक भएको हुने	चालु आ.व.बाट शुरु	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
२. आय संकलन विवरण अद्यावधिक गर्ने	विवरण अद्यावधिक भएको हुने	,,	,,

कर र शुल्क संकलन

सुधारको लागि गनुपर्ने कार्यहरु	उद्देश्य तथा लक्ष्य	समयावधि	जिम्मेवारी
१. संकलित तथ्याङ्कलाई एकीकृत कर प्रणालीमा प्रविष्ट गरी वेव एप्लीकेशन मार्फत प्रत्येक वडा कार्यालयबाटै संकलनको व्यवस्था गर्ने	कर प्रशासन सुदृढ भएको हुने	आगामी आ.व.बाट शुरु गर्ने	१. प्रमुख/उपप्रमुख २. प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
२. तथ्याङ्क सफ्टवयरलाई GIS प्रविधिमा आवद्ध गर्ने	कर प्रशासन सुदृढ भएको हुने	२ बर्ष भित्र	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
३. वडा कार्यालयबाट कर संकलनको व्यवस्था गर्ने	कर प्रशासन सुदृढ भएको हुने	,,	,,
४. समय समयमा करदातालाई सिस्टमबाटै कर बारे मेसेजबाट जानकारी दिने व्यवस्था मिलाउने	बिलिङ प्रणालि लागु भएको हुने	आगामी आ.व.बाट शुरु गर्ने	,,
५. विद्युतीय भुक्तानीको व्यवस्था मिलाउने	कर प्रशासन सुदृढ भएको हुने	,,	,,
६. कर सम्बन्धि गुनासो व्यवस्थापन प्रणाली लागु गर्ने	पारदर्शिता तथा जवाफदेहितामा प्रगति भएको हुने	चालु आ.व. बाट	,,

सुधारको लागि गनुपर्ने कार्यहरु	उद्देश्य तथा लक्ष्य	समयावधि	जिम्मेवारी
7. Tax Clearance system लागु गर्ने	कर प्रशासन सुदृढ भएको हुने	””	””
८. समय समयमा करका संभाव्य क्षेत्र र करका दर अध्ययन तथा समीक्षा गरी दायरा र दरमा बृद्धी गर्ने	कर प्रशासन सुदृढ भएको हुने	””	१. प्रमुख/उपप्रमुख २. प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत
१०. व्यवसाय कर संकलनको लागी टोली खटाउने ।	कर प्रशासन सुदृढ भएको हुने	तुरुन्त	””

परिच्छेद-छः आगामी तिन बर्षको आय प्रक्षेपण

६.१ राजश्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजश्व प्रक्षेपण

राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पश्चात्को आगामी तीन वर्ष (आ.व.२०७८/७९ देखि २०८०/८१) को लागि राजश्व प्रक्षेपण गरिएको छ। राजश्वको प्रक्षेपण गर्दा विगतका ३ आ.व. को राजश्व वृद्धि दर, चालु आ.व. मा गरिएको अनुमान र चालु आ.व.को चैत्र मसान्तसम्म संकलन भएको आयका आधारमा गरिएको छ। गत आ.व.मा नसमेटिएका आयका शीर्षकहरूको हकमा राजश्व सुधार कार्ययोजनामा उल्लेख गरिएका कार्यक्रमले पार्ने प्रभावलाई मध्येनजर गरी तथ्याङ्कमा आधारित भएर गरिएको छ। आय प्रक्षेपणका आधारहरूलाई शीर्षकगत रुपमा देहायअनुसार व्याख्या गरिएको छ।

तालिका १६ : आगामी आ.व.हरूका लागि राजश्व प्रक्षेपणका आधारहरू (रु. हजारमा)

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरुको लागि प्रक्षेपणको आधार
क.	आन्तरिक आय तर्फ	८२०६८०३	
११३१३	सम्पत्ति कर	६४३	आ.व. २०७८/७९ मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३१४	भूमी कर (मालपोत)	१४०४	आ.व. २०७८/७९ मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३२१	घर बहाल कर	१५६	आ.व. २०७८/७९ मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४५१	सवारी साधन कर	०	आ.व. २०७८/७९ मा कुल सम्भावनाका ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	०	यस शिर्षकमा राजश्व संकलन गर्न नमिल्ने
११४७०	विज्ञापन कर	०	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको ७० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११६३२	जडिबुटी तथा कवाडी कर	०	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११३२२	बहाल बिटौरी शुल्क	०	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४७१	अन्य मनोरञ्जन कर	-	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११६९१	अन्य कर	-	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४६११	व्यवसाय कर	०	आ.व. २०७८/७९ मा ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१६६	आ.व.२०७८/७९ मा ९० प्रतिशत र त्यसपछिका वर्षहरुमा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरुको लागि प्रक्षेपणको आधार
१४१५१	सरकारी सम्पत्तीको बहालबाट प्राप्त आय	०	आ.व. २०७८/७९ मा ब्याकहो लोडर, एक्साभेटर, लोडर, रोलर, पानी ट्यांकी, टिप्पर भाडाबाट प्राप्त हुने रकमको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका वर्षहरुमा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२१२	सरकारी सम्पत्ती बिक्रिबाट प्राप्त रकम	६०	आ.व. २०७८/७९ मा फाराम, पुस्तक, नक्सा जस्ता सामग्रीहरुको बिक्रीवाट रु ६० हजार संकलन हुने र त्यसपछि बार्षिक १० प्रतिशत बृद्धि हुँदै जाने
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	०	अनुमान नगरिएको
१४२१९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	०	अनुमान नगरिएको
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा बिक्री	८१९७७७२	आ.व. २०७८/७९ मा कुल सम्भावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क	०	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको १०० प्रतिशत र त्यस पछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२२९	प्रशासनिक सेवा शुल्क	०	आ.ब. २०७८/७९ मा एकमुष्ट ४५ लाख र त्यसपछि क्रमशः १० प्रतिशतले बृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	२०	आ.ब. २०७८/७९ मा एकमुष्ट २० र त्यसपछि क्रमशः १० प्रतिशतले बृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	-	आ.व. २०७८/७९ मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	०	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	७३०	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	५०००	आ.व. २०७८/७९ मा कुल सम्भावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४४	ब्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	१००	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको ८० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले घट्दै जाने
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	५००	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)	१२५	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२९१	पर्यटन शुल्क	०	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरुको लागि प्रक्षेपणको आधार
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	-	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	२०	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४५२९	अन्य राजस्व	१०८	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको १०० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
ख.	**राजश्व बाँडफाँट**	**५४२८५**	
ख.१	***नेपाल सरकार***	***५२७८५***	
१४४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	५२७८५	चालु आ.व.को लागि गरिएको अनुमानमा क्रमशः ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१४४२१	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क	०	
१४१५३	बाँडफाँड भई प्राप्त वन रोयल्टी	०	गत आ.को प्राप्त रकममा क्रमशः ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने अनुमान
ख.२	***प्रदेश सकार***	**१५००**	
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१५००	चालु आ.व.को लागि गरिएको अनुमानमा क्रमशः ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
११४५६	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	-	चालु आ.व.मा का लागि गरिएको अनुमान रकममा क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४७१	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	-	आ.ब. २०७८/७९ मा एकमुष्ट २३ हजार र त्यसपछि क्रमशः ५ प्रतिशतले बृद्धि हुँदै जाने अनुमान
११४७२	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	-	आ.व. २०७८/७९ मा कूल संभावनाको ६० प्रतिशत र त्यसपछि क्रमशः १० प्रतिशतका दरले बृद्धी हुँदै जाने
ग.	**अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण**	**२९२२६३**	
ग.१	***नेपाल सरकार***	***२३९२००***	
१३३११	समानीकरण अनुदान	८०६००	आ.व. २०७८/७९ मा चालु आ.व. रकममा ५ प्रतिशतले बढ्ने र त्यसपछि क्रमशः १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	१३८८००	चालु आ.व.मा का लागि गरिएको अनुमान रकममा क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	७३००	
१३३१४	विषेश अनुदान चालु	४२००	चालु आ.व.मा का लागि गरिएको अनुमान रकममा क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१५	विषेश अनुदान पूँजीगत	०	
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	८३००	गत आ.व.मा प्राप्त यथार्थ रकममा क्रमशः ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	०	
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (सामाजिक सुरक्षा समेत)	०	अनुमान नगरिएको
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	०	
ग.२	***प्रदेश सरकार***	***५३०६३***	
१३३११	समानीकरण अनुदान	६२५७	चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	१६८१९	

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	आगामी आ.व.हरुको लागि प्रक्षेपणको आधार
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	०	गत आ.व.को यथार्थ रकममा ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१४	विषेश अनुदान चालु	०	गत आ.व.को यथार्थ रकममा ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१५	विषेश अनुदान पूँजीगत	०	
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	२९९८७	चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशतका दरले बृद्धि हुँदै जाने
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	०	
१३३१८	अन्य अनुदान चालु	०	अनुमान नगरिएको
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	०	
ग.३	**अन्य आन्तरिक अनुदान**	*०*	
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	०	अनुमान नगरिएको
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	-	
	कुल जम्मा	**८५५३३५१**	

६.२ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण

गाउँपालिकाको आगामी ३ वर्षको प्रक्षेपित आयको विवरण आय शीर्षकको संभाव्य आधार तथा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई आधार मानी गरिएको छ। राजश्वको प्रक्षेपण गर्दा राजश्व कोडको आधारमा गरिएको छ।

तालिका १७ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७६/७७ यथार्थ	२०७७/७८ को यथार्थ	२०७८/७९ को प्रक्षेपण	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण
क.	**आन्तरिक आय तर्फ**	६१९९	४०४४	८२०७१५७	९०२७८४१	९९३०५९३
११३१३	सम्पत्ति कर	-	-	५१४	५६५	६२२
११३१४	भूमी कर (मालपोत)	२,९०९	१,८७६	११२३	१२३६	१३५९
११३२१	घर बहाल कर	५५	२०	१२५	१३७	१५१
११४५१	सवारी साधन कर	-	-	०	०	०
११४५२	पूर्वाधार सेवाको उपयोगमा लाग्ने कर	-	-	०	०	०
११४७०	विज्ञापन कर	-	-	०	०	०
११६३२	जडिबुटी तथा कवाडी कर	-	-	०	०	०
११३२२	बहाल विटौरी शुल्क	-	-	०	०	०
११४७१	अन्य मनोरञ्जन कर	-	-	०	०	०
११६९१	अन्य कर	-	-	०	०	०
१४६११	व्यवसाय कर	८२१	७३५	०	०	०
११६१३	व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	-	-	१४९	१६४	१८०
१४१५१	सरकारी सम्पत्तीको बहालबाट प्राप्त आय	-	-	०	०	०
१४२१२	सरकारी सम्पत्ती बिक्रिबाट प्राप्त रकम	-	-	६०	६६	७३
१४२१३	अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	०	०	०	०	०
१४२२९	अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री	४७२	४५५			
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा बिक्री	-	-	८१९७७२	९०१७५४९	९९१९३०४

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७६/७७ यथार्थ	२०७७/७८ को यथार्थ	२०७८/७९ को प्रक्षेपण	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण
	फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क	–	–	०	०	०
१४२२९	प्रशासनिक सेवा शुल्क	–	–	०	०	०
१४२२१	न्यायिक दस्तुर	–	–	२०	२२	२४
१४२२३	शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	–	–	०	०	०
१४२४१	पार्किङ्ग शुल्क	–	–	०	०	०
१४२४२	नक्सापास दस्तुर	६१	३७	५८४	६४२	७०७
१४२४३	सिफारिश दस्तुर	६७८	२७५	४०००	४४००	४८४०
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	–	–	६०	५४	४९
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	१२७	९०	४००	४२०	४४१
१४२४९	अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमति, इजाजत आदि)	५२८	४४८	१००	११०	१२१
१४२९१	पर्यटन शुल्क	०	०	०	०	०
१४३११	न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	–	–	२००	२२०	२४२
१४३१२	प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	–	–	५०	५५	६१
१४५२९	अन्य राजस्व	५४८	१०८	२०००	२२००	२४२०
ख.	**राजश्व बाँडफाँट**	**११५,६७७**	**१९,७७२**	**५६,९९९**	**५९,८४९**	**६२,८४२**
ख.१	***नेपाल सरकार***	*१०६९२९*	*७७५५*	*५५४२४*	*५८१९५*	*६११०५*
१४४११	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	१०६,९२९	७,७५५	५५४२४	५८१९५	६११०५
१४४२१	बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्तःशुल्क	–	–			
१४१५३	बाँडफाँड भई प्राप्त वन रोयल्टी	–	–	०	०	०
ख.२	***प्रदेश सकार***	८७४८	१२०१७	१५७५	१६५४	१७३६
११३१५	घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	८,७४८	१२०१७	१५७५	१६५४	१७३६
११४५६	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	–	–	०	०	०
११४७१	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	–	–	०	०	०
११४७२	बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	–	–	०	०	०
ग.	**अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण**	६६०५२	३१८५०९	२८७६१६	३०१९९७	३१४५१७
ग.१	***नेपाल सरकार***	*६६०५२*	*३१८५०९*	*२३१९००*	*२४३४९५*	*२५५६७०*
१३३११	समानीकरण अनुदान	१८,८२३	८७४५५.९	८०६००	८४६३०	८८८६२
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	३,९२९	१७९८६६	१३८८००	१४५७४०	१५३०२७
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	–	–			
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	–	१७४९९.५	४२००	४४१०	४६३१
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	११,५००	०			
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	१९,८००	३३६८८	८३००	८७१५	९१५१
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	१२,०००	–			

राजस्व संकेत	राजश्व शीर्षक	२०७६/७७ यथार्थ	२०७७/७८ को यथार्थ	२०७८/७९ को प्रक्षेपण	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण
१३३१८	अन्य अनुदान चालु (सामाजिक सुरक्षा समेत)	-	-	०	०	०
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	-	-			
ग.२	***प्रदेश सरकार***	*०*	*०*	*५५७१६*	*५८५०२*	*५८८४७*
१३३११	समानीकरण अनुदान	-	-	६५७०	६८९८	७२४३
१३३१२	ससर्त अनुदान चालु	-	-	१७६६०	१८५४३	१८५४३
१३३१३	ससर्त अनुदान पूँजीगत	-	-			
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	-	-	०	०	०
१३३१५	विशेष अनुदान पूँजीगत	-	-			
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	-	-	३१४८६	३३०६१	३३०६१
१३३१७	समपुरक अनुदान पूँजीगत	-	-			
१३३१८	अन्य अनुदान चालु	-	-	०	०	०
१३३१९	अन्य अनुदान पूँजीगत	-	-			
ग.३	**अन्य आन्तरिक अनुदान**	*०*	*०*	*०*	*०*	*०*
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	-	-	०	०	०
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	-	-			
	कूल जम्मा	१८७९२८	३४२३२५	८५५१७७२	९३८९६८७	१०३०७९५१

६.३ आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण शारांश

कुल आयमा आन्तरिक आयको योगदानको विश्लेषण गर्दा आ.व. २०७७/७८ मा ५.६६ प्रतिशत देखिन्छ । आ.व. २०८०/८१ मा आन्तरिक आय कुल कायको १०.८६ प्रतिशत हुन सक्नेछ । आय शीर्षकको संभाव्य आधार तथा राजश्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई आधार मानी गाउँपालिकाको ३ वर्षको प्रक्षेपित आयको विवरण शारांशमा तल दिइएको छ ।

तालिका १८ : आगामी तीन आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

क्र. सं.	राजश्व शिर्षक	२०७६/७७ यथार्थ	२०७७/७८ यथार्थ	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	२०७८/७९ को प्रक्षेपण	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण
क.	**आन्तरिक आय**	२६७५८	२५८०१	४८६४६	४६२८४	५०८९६	५५९६९
ख.	**राजश्व बाँडफाँड**	१८८९४	११४०४३	५३९४८	५६६४५	५९४७८	६२४५२
	नेपाल सरकार	*२०८८७५*	*२५७९८५*	*२५३२००*	*२७७१८५*	*३०३५०२*	*३३२३८०*
	प्रदेश सरकार	*८९६२*	*६७६६७*	*०*	*०*	*०*	*०*
ग.	**अनुदान तथा वित्तिय हस्तान्तरण**	२३१८०६	३१६३७८	३०६२४०	३३४६२३	३६५८०३	३९७१३३
	संघीय सरकार	*२०८८७५*	*२५७९८५*	*२५३२००*	*२७७१८५*	*३०३५०२*	*३३२३८०*
	प्रदेश सरकार	*२२९३१*	*५८३९३*	*५३०४०*	*५७४३८*	*६२३०१*	*६४७५३*
	अन्य आन्तरिक अनुदान	*०*	*०*	*०*	*०*	*०*	*०*
	जम्मा	२७७४५८	४५६२२२	४०८८३४	४३७५५२	४७६१७६	५१५५५३

क्र. सं.	राजश्व शिर्षक	२०७६/७७ यथार्थ	२०७७/७८ यथार्थ	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	२०७८/७९ को प्रक्षेपण	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण
कुल आयमा आन्तरिक आयको योगदान (प्रतिशत)		९.६४	५.६६	१२	१०.५८	१०.६९	१०.८६

क्र. सं.	राजश्व शिर्षक	२०७६/७७ यथार्थ	२०७७/७८ को अनुमान	२०७८/७९ कुल संभाव्यता	२०७८/७९ को प्रक्षेपण	२०७९/८० को प्रक्षेपण	२०८०/८१ को प्रक्षेपण
क.	**आन्तरिक आय**	६१९९	४०४४	८२०६८०३	८२०७१५७	९०२७८४१	९९३०५९३
ख.	**राजश्व बाँडफाँड**	११५६७७	१९७७२	५४२८५	५६९९९	५९८४९	६२८४२
	नेपाल सरकार	६६०५२	३१८५०९	२३९२००	२३१९००	२४३४९५	२५५६७०
	प्रदेश सरकार	८७४८	१२०१७	१५००	१५७५	१६५४	१७३६
ग.	**अनुदान तथा वित्तिय हस्तान्तरण**	६६०५२	३१८५०९	२९२२६३	२८७६१६	३०१९९७	३१४५१७
	संघीय सरकार	६६०५२	३१८५०९	२३९२००	२३१९००	२४३४९५	२५५६७०
	प्रदेश सरकार	०	०	५३०६३	५५७१६	५८५०२	५८८४७
	अन्य आन्तरिक अनुदान	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	१८७९२८	३४२३२५	८५५३३५१	८५५१७७२	९३८९६८७	१०३०७९५१
कुल आयमा आन्तरिक आयको योगदान (प्रतिशत)		३.३०	१.१८	९६	९५.९७	९६.१५	९६.३४

परिच्छेद-सातः अपेक्षित नतिजा

- गाउँपालिकाको राजश्वमा क्रमिक सुधार भई आन्तरिक श्रोतको योगदानमा सुधार भएको हुनेछ ।
- सबै वडाबाट सहज रुपमा भूमिकर, सम्पत्ति कर तथा व्यवसाय कर र अन्य शुल्कहरु विद्युतिय माध्यमबाट संकलन भएको हुनेछ ।
- गाउँपालिकाको सबै घर तथा सम्पत्ति र व्यवसायको अभिलेख तयार भएको हुनेछ ।

अनुसूचिहरु

१. बैठक माइन्यूट तथा तस्वीरहरु
२. आर्थिक ऐन
३. तथ्यांक संकलनमा प्रयोग गरिएका सूचना फारामहरु